# Nr 6

**Utbildningsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1972: 1 i vad avser anslag för budgetåret 1972/73 till vissa för universitet och högskolor gemensamma ändamål jämte motion.**

## Gemensamt för universitet och högskolor

1. **Universiteten m. m.: Gemensamma driftkostnader m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 1 bilaga 10 framlagda förslag (punkterna E 36—E 40, s. 363—366 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

1. till *Universiteten m. m.: Gemensamma driftkostnader* ett förslagsanslag av 199 522 000 kr.,
2. till *Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer* ett förslagsanslag av 950 000 kr.,
3. till *Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden* ett förslagsanslag av 3 650 000 kr.,
4. till *Gästföreläsningar* ett reservationsanslag av 443 000 kr.,
5. till *Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier* ett reservationsanslag av 12 480 000 kr.

2. **Universitetens datamaskincentraler. Kostnader för datamaskintid.** Kungl. Maj:t har (punkterna E 42—E 43, s. 370—373) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1972/73 anvisa

1. till Universitetens datamaskincentraler ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
2. till Kostnader för datamaskintid ett förslagsanslag av 23 450 000 kr.

I motionen 1972: 508 av fru Sundberg (m) och herr Nordstrandh (m) hemställs att riksdagen beslutar att eventuellt uppkommet överskott från »Universitetens datamaskincentraler» icke måtte tillföras statsverket utan föras över till »Kostnader för datamaskintid».

*Utskottet.* Organisationen av den automatiska databehandlingen inom den högre utbildningens och forskningens område fastställdes av statsmakterna år 1965 (prop. 1965: 40, SU 1965: 107, rskr 1965: 297 och prop. 1965: 42, SU 1965: 91, rskr 1965: 224). På var och en av de fem universitetsorterna finns en datamaskincentral. Centralen i Stockholm

är gemensam för de högre läroanstalterna på orten och försvarets forskningsanstalt. Finansieringen av centralernas utbyggnad samt förnyelse av datamaskinanläggningarna sker över statens datamaskinfond, som förvaltas av statskontoret.

Datamaskincentralerna skall vara ekonomiskt självbärande. Utgifterna skall alltså täckas genom avgifter för utnyttjande av centralernas tjänster, varvid den del av avgifterna som utgör avskrivning och ränta inlevereras till fonden. Förevarande förslagsanslag Universitetens datamaskincentraler belastas med de underskott som kan uppstå ett enskilt budgetår med hänsyn till ojämnheter i utnyttjandet av maskinerna m. m. Taxorna vid centralerna utformas så att eventuellt underskott skall kunna återvinnas. Uppkommande överskott tillförs statsverket genom budgetutjämningsfonden.

För budgetåret 1970/71 beräknades inkomster och utgifter komma att balansera. Utfallet av verksamheten detta budgetår innebar emellertid en nettoinkomst under anslaget på nära 1,4 milj. kr. Skillnaden mellan beräknat netto och faktiskt utfall beror främst på att intäkterna från avnämare utanför universitet och högskolor blev större än beräknat. För innevarande budgetår har för driften beräknats att inkomster och utgifter kommer att balansera.

Utfallet av verksamheten budgetåret 1970/71 innebär att de samlade underskotten under tidigare budgetår nu har återvunnits.

Från förslagsanslaget Kostnader för datamaskintid bestrids kostnader för sådant utnyttjande av datamaskinanläggning, som är avsett för högre utbildning, samt för sådana projekt, som prövas ha vetenskapligt intresse och vara utan direkt förvärvssyfte.

Universitetskanslersämbetet har föreslagit att sistnämnda anslag för budgetåret 1972/73 förs upp med 26,6 milj. kr. Av detta belopp beräknar ämbetet att ca 24,5 milj. kr. kommer att utnyttjas för bearbetningar vid universitetens datamaskincentraler och återstående 2,1 milj. kr. för bearbetningar på andra maskinanläggningar. Ämbetet uppskattar centralernas inkomster genom försäljning av datamaskintid till avnämare utanför universitetsområdet till ca 11 milj. kr.

Kungl. Maj:t föreslår att förslagsanslaget Kostnader för datamaskintid räknas upp med 800 000 kr.

I motionen 1972: 508 stryks under att forskarnas arbete i många fall är beroende av i vilken utsträckning datamaskintid står till förfogande. Kungl. Maj:ts förslag innebär enligt motionärernas mening en för hård begränsning av utbildnings- och forskningsinstitutionernas möjligheter att köpa datamaskintid. Motionärerna föreslår att universitetens och högskolornas möjligheter att köpa datamaskintid förbättras genom att överskott på verksamheten vid datamaskincentralerna som inkomstpost tillförs anslaget Kostnader för datamaskintid i stället för budgetutjämningsfonden.

Kungl. Maj:t har den 24 april 1970 uppdragit åt universitetskanslersämbetet att i samråd med statskontoret utreda det framtida behovet av datamaskinkapacitet och hur detta behov skall tillgodoses. Ämbetet räknar med att ett handlingsprogram, grundat på detta utredningsarbete, skall kunna läggas fram under år 1972. Av statsrådsprotokollet framgår vidare att frågan om i vilka former medel i fortsättningen skall kunna anvisas för att utnyttjande av datamaskintid effektivare skall kunna vägas mot utnyttjande av andra typer av resurser övervägs i det pågående utredningsarbetet rörande programbudgetering.

Utskottet är helt ense med motionärerna om angelägenheten av att datamaskincentralernas kapacitet till fullo utnyttjas. Motionärernas förslag innebär en radikal förändring av det nuvarande finansieringssystemet. Utskottet anser det inte lämpligt att resultatet av pågående utredningsarbeten föregrips genom något uttalande i ärendet från riksdagens sida, varför utskottet avstyrker yrkandet i motionen 1972: 508.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Universitetens datamaskincentraler* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
2. att riksdagen till *Kostnader för datamaskintid* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 23 450 000 kr.,
3. att riksdagen avslår motionen 1972: 508.

3. **Extra utgifter vid universiteten m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt E 44, s. 373—374) och hemställer

att riksdagen till *Extra utgifter vid universiteten m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 1 015 000 kr.

## Uppskjuten fråga

4. **Uppskjuten fråga.** Utskottet kommer senare under sessionen att yttra sig beträffande Kungl. Maj:ts förslag under punkten E 41 Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m.
vilket utskottet här anmäler.

Stockholm den 14 mars 1972

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

*Närvarande vid ärendets slutbehandling:* herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Richardson (fp), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herr Berndtson i Linköping (vpk), fru Söder (c) och fru Laag (s).

**Reservation**

vid *punkten 2* (Universitetens datamaskincentraler. Kostnader för datamaskintid) av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

*dels* att det stycke i utskottets yttrande på s. 3 som börjar med »Utskottet är» och slutar med »motionen 1972: 508» bort ha följande lydelse:

»Utskottet är helt ense med motionärerna om angelägenheten av att forskarna har god tillgång till datamaskintid och att datamaskincentralernas kapacitet till fullo utnyttjas. Av universitetskanslersämbetets anslagsframställning framgår att en inte obetydlig medelsförstärkning är starkt motiverad. Sedan verksamheten nu nått en viss grad av stabilitet och framtida underskott inte skall behöva befaras — i varje fall inte större underskott — anser sig utskottet kunna tillstyrka motionärernas yrkande om att eventuella överskott skall få tas i anspråk för inköp av datamaskintid.»

*dels* att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med bifall till motionen 1972: 508 beslutar att överskott på verksamheten vid universitetens datamaskincentraler skall som inkomst tillföras förslagsanslaget Kostnader för datamaskintid.

TRYCKERIBOLAGET IVAR HÆGGSTRÖM AB. STOCKHOLM 1972